

Vadai István (1960–2018)*

Kedves Pista,

jó huszonöt évvel ezelőtt egy felvételi-előkészítő szemináriumon találkoztunk először. Sejtmemem sem volt, ki az a kis termetű, bajuszos ember, aki bejön a terembe duplán felhajtott ingmandzsettával, és szelíd mély hangon Villonról és a verstanról tart órát, olyat, hogy hazafelé ballagva azt éreztem, igazán nem volt kár ezért a szombatért. Emlékszem, hogy beszéltél a *Quatrain*ről. Emlékszem rá, hogy hosszan elmélkedtél, miért nem készültek ehhez a szöveghez igazán jó fordítások, hogy mennyire fontos, hogy a Pontoise helynév rímpozícióban szerepeljen. És az óra vége felé – most blöffölök, nincsenek pontos emlékeim, de ismerlek, és nyakam rá, hogy a vége felé történt – elmondtad a saját fordításodat is, mely ezt a csorbát kiköszörüli. Ez az első emlékem rólad, és messze nem a legfontosabb. Eszembe sem jutott volna, ha nem így alakul.

De így alakult.

És első találkozásunk emléke immár nemcsak emlék. Hanem egy nagyon *erős érv* mellett, hogy milyen jó tanár voltál. Számomra teljesen ismeretlenül, nem a nagy professzor mítoszának előnyével tanítottál, és olyan szuggesztíven, hogy huszonöt év után emlékszem a szavaidra.

Később még nagyon sok órára jártam és nagyon sokat tanultam tőled. És amikor órákon kívül találkoztunk, akkor sem kevesebbet. Sőt.

Volt, amit viszont sohasem tudtál megtanítani. Azt, ahogy tanítani tudsz. Azt, hogy a problémát érthetően, sőt félreérthetetlenül vázold föl, hogy egyes részei a szükséges és elégséges módon jellemezve kerüljenek elő, hogy a rá adott válaszod stabilan álljon, vagy a jól feltett kérdés, melyre esetleg még nem tudsz megfelelni, választ keressen a hallgatód fejében. Hogy elhited, hogy az egész régi magyar filológia csupa-csupa keresnivaló. Hogy érdekesnek tűnjék a históriás ének, sőt egyenesen Tinódi otyasvalakinek is, akinek e tárgynál semmitmondóbb dolog nem is létezik. Igen, magamról beszélek – ha te nem vagy, nem azt tanítom és nem azt kutatom, amit. Lehet, hogy nem is tanítanék és nem is kutatnék egyáltalán.

Azt hiszem, azért tanítottál így, mert alapvetően mindent érteni akartál. Nem létezett számodra megválaszolhatatlan kérdés, legföljebb rosszul és rosszkor föltett. Újra és újra megvizsgáltad a tárgyat, nem nyugodtál, míg nem tudsz olyan kérdést találni, mely megválaszolásával új adatot találsz, amely végül mindent megvilágít.

* Elhangzott Vadai István temetésén Szegeden, 2018. február 21-én.

„A kis crux megoldja a nagy cruxot.”

„Szóban kettő – írva négy.”

„Lant ólomból.”

Azoknak, akik itt állunk, aligha kell megmagyarázni, mi a másik ok, ami nagy tanárrá tett téged. Az, hogy nagy tudós voltál: filológiai, textológiai ügyekben megkerülhetetlen elme, igazi nemes tekintély. A költészettörténet volt az igazi tereped, szerzőtől függetlenül hazai pálya. Az, ahogy egyedi eseteket megoldottál, adatok fegyelmezett összerendezésével és azok bölcs, egyszersmind szellemes értelmezésével, az eredménytől függetlenül is érdekfeszítő gondolatmenetek voltak. Ha viszont együtt nézzük azt a sok mindent, amit tőled olvashattunk, a zseniálisnál pontosabb jelzőt aligha találhattunk.

Erős egyéniség voltál, és kíméletlen vitapartner. Mély hangú kedélyességedet jó páran fel tudtuk bősztíteni. Kaptunk is a fejünkre, és általában nem érdemtelenül. Számos ilyen esetre emlékszem és arra is, amikor már napokkal később telefonálunk és legalább öt új érveléssel bizonygatod, hogy miért is volt igazad. Esetleg – persze lényegesen ritkábban – fordítva.

Szörnyen gyorsan és hirtelen történt ez a szörnyűség veled. Lehetetlen vele mit kezdeni. Hallom a hangodat, látom, ahogy babralsz a bajszoddal, várom, hogy egyre hevesebben csináld, mert valószínűleg nem a lényegről beszélek, nem tudlak a szükséges és elégséges módon jellemezni. Csak történetek jutnak eszembe rólad, versek és szövegek, heves vitatkozások, nagy nevetések, fontos előadások, hosszú vonatutak – erről meg most az, hogy soha nem tudtam megakadályozni, hogy el ne mondd előre, mivel készültél egy konferenciára.

Hosszan tudnám dicsérni a hatalmas filoszt, aki voltál, órákig méltathatnám a nagyszerű tanárt, a támogató mentort, a kíméletlen vitázót, a tényekhez makacsul ragaszkodó realistát. Tehetném, de túlfutnék a szükségesen, és nem érném el az elégséget.

Csak igazmondással halogatnám az elkerülhetetlen búcsúzást.

Mert alighanem nem kellek én ahhoz, hogy szükséges és elégséges módon jellemezzem légy. Ott viselted magadon mindig. És aztán múlhatatlanul odakapcsoltál hozzá egy határozott névelőt. Mert, Pista, te voltál A Vadai.

Nyugodj békében!

Pap Balázs